

DEVLERİN SAVAŞI

→ Ankara Savaşı önlenbilir miydi?

Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN*, Engin KAPLAN**

Savaşların birçok nedeni vardır. Ekonomik, kültürel, siyasî, jeopolitik gibi. Ancak, genellikle liderlerin kişilik özellikleri göz ardı edilir. Çünkü liderler, devletlerle özdeşleştirilerek resmedilir. Bu çalışma Ankara Savaşı'nın nedenlerini çeşitli açılardan ele almakla birlikte, büyük tarih anlatılarının yeterince değinmediği diğer bir sebebe de odaklanacaktır. Öğrenciler "Timur ve Bayezit farklı kişiliklerde olsalardı Ankara Savaşı yaşanmayabilir miydi?" sorusuna cevap arayacaklar. Bu hipotetik soruya cevap bulabilmeleri için onlara, pek çok farklı belge sunuluyor. Liderlerin birbirlerine yazdıkları mektuplardan, Osmanlı tarihçilerinden alıntılanan örnek metinlere kadar. Bu kaynakları kullanırken ve kanıtların objektifliğini sorgularken tarihsel olgularla görüşleri birbirinden ayırmanın gücünü görecektir.

HEDEFLenen ÖĞRENME ÇIKTILARI

- **Bütün öğrenciler:** Sunulan kaynaklardan yararlanarak Ankara Savaşı'nın nedenlerini kavrayacaktır.
- **Birçok öğrenci:** İki liderin kişiliklerinin savaşa etkisini tartışabilecektir.
- **Bazı öğrenciler:** Tarihsel kaynakların objektifliğini sorgulayarak, tarihsel olgularla görüşleri ayırt edebilecektir.

Sınıf: 10

Öngörülen Süre: 80 dk.

Anahtar Soru:

Ankara Savaşı önlenbilir miydi?

Dersin Amacı:

Ankara Savaşından yola çıkarak liderlerin kişilik özellikleri ve diplomatik üsluplarının uluslararası ilişkilerdeki yerini değerlendirebilme.

İlişkili Kazanım:

Ankara Savaşı'nın Türk dünyasına etkilerini kavrar.

Farklı bakış açılarıyla bir olayın neden ve sonuçlarını sorgular.

Derse Hazırlık / Malzemeler

- Çalışma Yaprağı 1, 2 ve 3'ü grup sayısı kadar çoğaltınız.
- Çalışma Yaprağı-4'ü sınıf mevcudunun sayısı kadar çoğaltınız.

* Sakarya Üni., Eğitim Fakültesi, Sakarya

** Serdivan Kız Teknik ve Meslek Lisesi, Sakarya

İŞLENİŞ

- Öğrencileri 4-5 kişilik gruplara ayırınız.
- Gruplara **Çalışma Yaprağı-1**'i dağıtınız. Haritaları incelemelerini isteyiniz. Harita 1'de Osmanlı Devleti ile Timur İmparatorluğu'nun komşu olduğuna dikkat çekiniz. Harita 2'de Timur İmparatorluğu'nun yayılma alanlarını inceletin ve seferlerin yöneldiği alanlara dikkat çekiniz. Timur'un hem doğuya hem batıya doğru genişlediğini vurgulayarak bunun gerçeklerini sorgulayınız.

10 dk.

- Gruplara **Çalışma Yaprağı-2**'den kestiğiniz mektupları karışık olarak dağıtınız. Öğrencilerinizin, mektupları doğru sıraya koymalarını isteyiniz. Savaşın nedenleri hakkında sebep sonuç ilişkisi kurmalarını sağlayınız. Ardından grupların yaptıkları sıralamayı sınıfla paylaşmalarını isteyiniz.

25 dk.

- Öğrencilerinize **Çalışma Yaprağı-3 A**'yı dağıtınız. Bu çalışma yaprağı her iki sultanın kişilik özelliklerini çeşitli coğrafyaların insanlarının gözüyle aktarmaktadır. Öncelikle her bir kaynağın hangi sultan hakkında yazıldığını tespit ettiriniz.

25 dk.

- Ardından bu kaynaklardaki ifadelerin hangilerinin nispeten nesnel, hangilerinin aşırı yorum içerdiğini tespit ettiriniz.
- Timur ve Bayezid'in özelliklerini özetlemelerini ve kısaca tartışmalarını isteyiniz.
- Öğrencilerin **Çalışma Yaprağı-3 B**'deki soruları cevaplamalarını sağlayınız.

- Grupları dağıtarak ikişer kişilik yeni gruplar oluşturunuz ve **Çalışma Yaprağı-4**'ü dağıtınız. İlgili yönerge kapsamında öğrencilerin düşüncelerini yazmalarını isteyiniz. Sınıf tartışması yaptırınız.

20 dk.

Öğretmene Not

Mektupların Sıralaması:

- A: Timur'un Bayezid'e yazdığı 1. mektup
- B: Timur'un Bayezid'e yazdığı 4. mektup
- C: Bayezid'in Timur'un 2. mektubuna cevabı
- D: Bayezid'in Timur'un 1. mektubuna cevabı
- E: Timur'un Bayezid'e yazdığı 3. mektup
- F: Bayezid'in Timur'un 3. mektubuna cevabı
- G: Timur'un Bayezid'e yazdığı 2. mektup
- H: Bayezid'in Timur'un 4. mektubuna cevabı

süre

Değerlendirme:

Öğrencilerinizden bu derste öğrendikleriyle ilgili üç soru türetmelerini ve bunlardan birini cevaplamalarını isteyiniz.

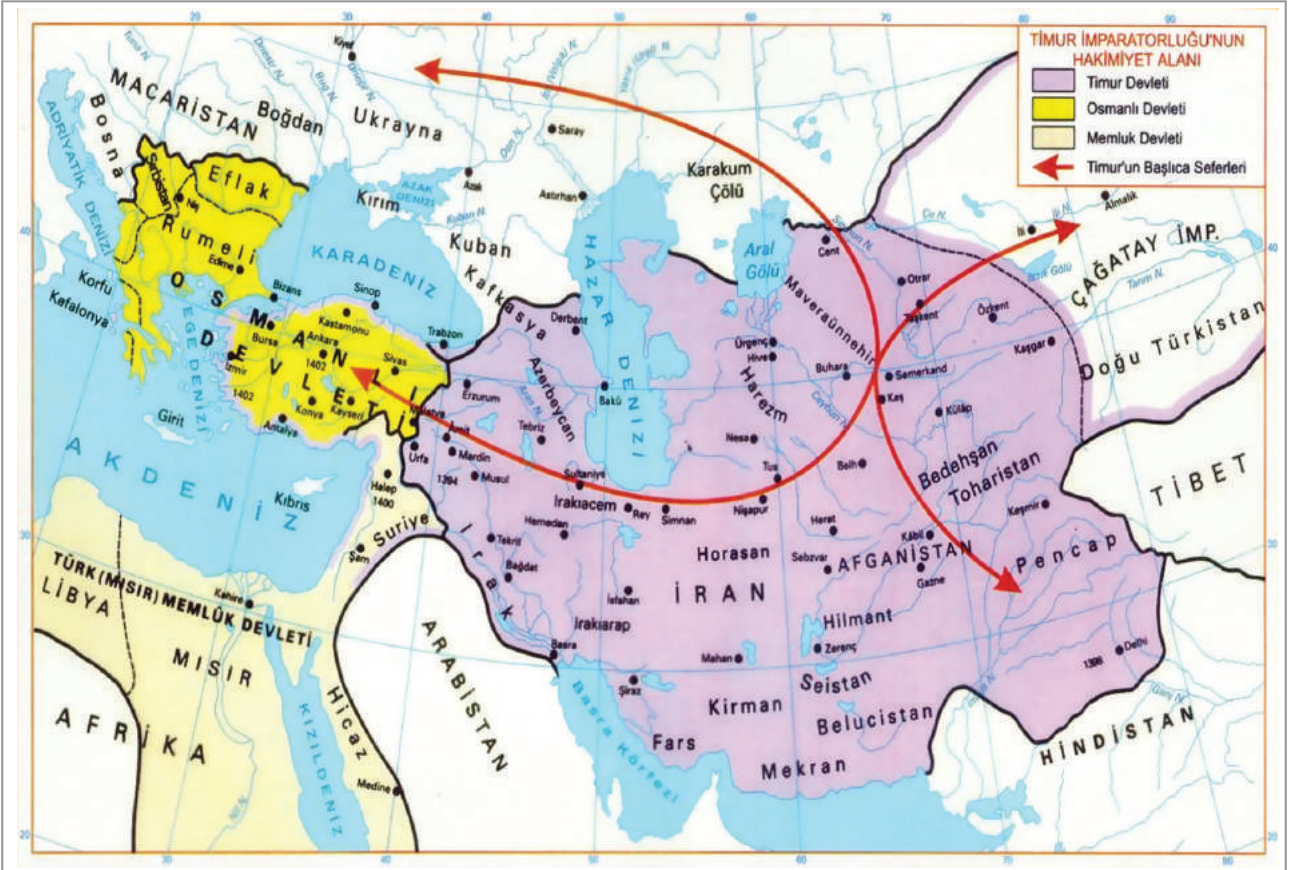
1402 YILINDA OSMANLI DEVLETİ

Harita 1

1402 YILINDA TİMUR İMPARATORLUĞU

Harita 2

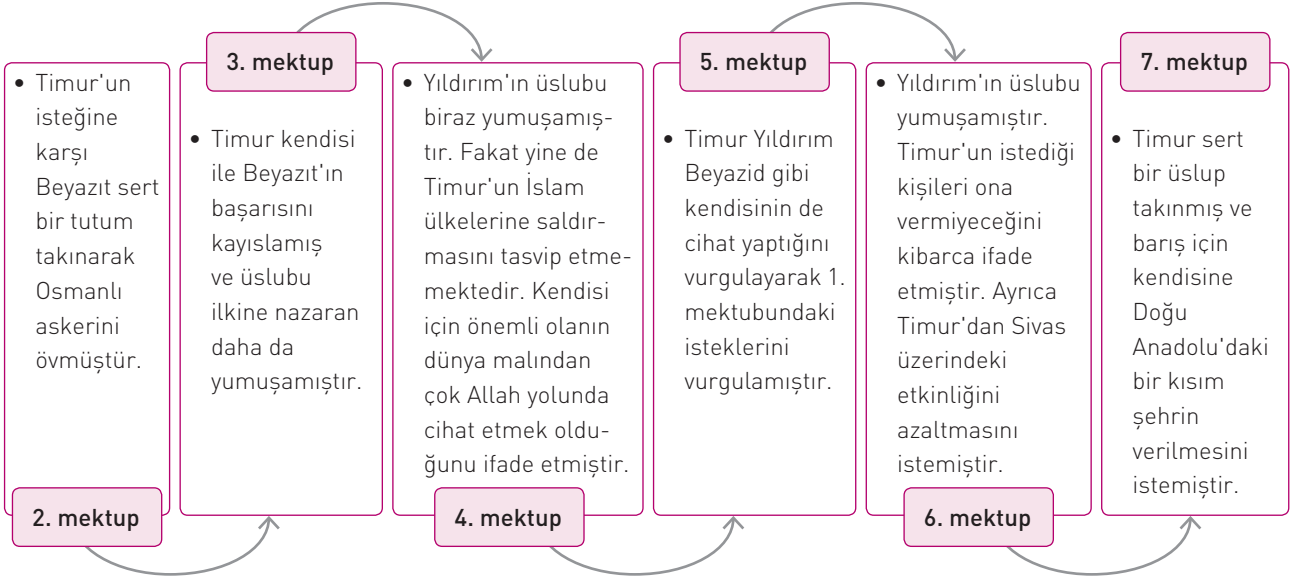

MEKTUPLARDAKİ ŞİFREYİ ÇÖZELİM

Aşağıda Ankara Savaşı'ndan önce Timur ve Yıldırım Bayezid'in birbirlerine yazdıkları mektuplardan alıntılar vardır. Bu mektuplar 8 adettir. Bunlardan ilkini Timur Bayazid'a yazmış ve içeriğinde "Kara Yusuf ile Bağdat Sultanı olan Ahmed Celâyir'in, Osmanlı idaresine sığınma taleplerini kabul etmemesi isteğinde bulunmuştur. Sekizinci mektubu ise Bayezid Timur'a yazmış ve Timur'un antlaşmaya dair mektubunun eline geç ulaştığını, bu sorumlusunun Karamanoğulları olduğunu belirtmiştir. Aşağıdaki mektupları grup arkadaşlarınızla inceleyerek bu mektupları kimin yazdığını bulunuz ve yazılış sırasını belirleyiniz. Mektupları okurken her iki hükümdarın ifadelerini göz önünde bulundurarak savaşın nedenleri hakkında çıkarım yapmaya çalışınız.

MEKTUPLARI SIRAYA KOYARKEN AŞAĞIDAKİ İPUÇLARINI KULLANINIZ.

A 1. Mektup - Timur'un Yıldırım Beyazid'e mektubu

Mektubun Özeti: "...Kara Yusuf ile Bağdat Sultanı olan Ahmed Celâyir'in, Osmanlı idaresine sığınma taleplerini kabul etmemesini, bu iki kişiyi yakalayıp aileleri ile birlikte ya kendisine teslim edilmesini, veya öldürülmelerini, ya da ülke sınırları dışına çıkarılmaları..

Timur (İlk Mektup)

B Mektup -

"...Şimdiye kadar sulh için çalıştım ve nihayet Sivas'a gelmem söz konusu oldu. Kâfire fırsat vermemek için ve İslam diyarlarını harap etmekten endişe edip, Şam tarafına giderek Mısır azizinden intikamımızı aldık. Sizin hasta olduğunuz hususu ağızlarında dolaşırken, biz bunu fırsat bilip dikkate almadık. Ancak siz fırsat bulunca bize bağlı olan Erzincan'a gelip valimizi rencide ettiniz. ...Biz de güvendik ve sulh için antlaşmaya varılacağı umuduyla birkaç kez mektuplar gönderdik. Ama siz gittikçe artan bir katı tutum içerisinde oldunuz. Tâ ki biz ve askerimiz için kâfir ve kâfirden daha şiddetli kâfirlerdir demeniz sözü her yerde söylenir olmaya başladı. İsteğimiz Erzincan'a varmadan ve askerimiz şehirlerinize girmeden önce Sivas, Malatya, Elbistan, Erzincan ve Kemâh'ın bize bırakıldığını sağlam bir ahit-nâme ile bildirmenizdir. Sulha muhalif değilim ve bağlıyım. Bu sulhun bir sûreti Mekke-i Mükerreme'de Bâbü'l-Harâm'da kapalı muhafaza olunsun ki, kimin bu sulha uyup uymadığı ortaya çıksın.

C Mektup -

“...Zamanın cihan sultanı olan Timur-i Köregen ,Sivas’a gelip yerleşmeyi, bizim Tebrîz’e yöneldiğimize benzeterek tuhaf kıyaslamada bulunmuşsun. Kaldı ki biz, Kefe’den Şirvan’a varıp, o ülkeye asker çıkar-sak, kim mani olabilir? Kıpçak halkı sizden bıkip usandığı için bizimle beraber olmayı tercih etmektedir. ..Malatya ve Sinop hususundaki iddianız da doğru değildir. Bazı sebeplerden dolayı muhasaradan vaz-geçilmiştir. Yoksa bizim askerimizin azlığı veya sizin askerinizin çokluğundan dolayı olmamıştır. Kas-tamonu ve Karaman hakimlerinin inatları ve o sırada fırsat bulup, bazı vilâyetlerimize saldırmaları, bi-zim Malatya ve Sinop’taki muhasarayı kaldırmamızı zaruri kılmıştır...” “...Osman Bey’in ilk culûsundan itibaren, dört tarafında bulunan kâfirlerle gece-gündüz iki yüzbinden fazla askeriyle cihat etmiştir. Bu saltanat yıldızımız bugün dördüncü tabakaya erişmiş ve şimdye kadar fethettiğimiz kale ve kasabaların sayısı geçmiş sultanların hayalinden geçmesi dahi mümkün olmamıştır...” “...Bizim nazarımızda; dünya ve içindekilerinin, Allah yolunda cihat etmenin yanında saman çöpü kadar değeri yoktur. Osmanlı aske-rine Abdullâh oğlu demekten fazlasıyla zevk duyarız. Çünkü bütün sahâbe-i kirâmın ataları kâfir iken, kendileri Müslüman oldular. Böyle müslüman olanlar, insafı olmayan müslüman-zâdelerden çok çok üstündürler...” “...Siz Sivas’ı harap idüp, ehl-i İslâm’ın ırzını pâyimâl etdikten sonra ne denile bilir ki! Siz, ilk suçlamayı kendinizden gidermeye uğraşıyorsunuz. Arapça ve Farsça gelen mektuplarınızda sertlik, kabalık, kibir ve gururdan başka bir nesne yoktu. Âl-i Osman, hile ile ülkeleri kendisine mülk edinmemiş-tir. Mektuplarımız akıllı devlet erkânımızla yapılan istişâreler sonrası yazılmıştır...”

D Mektup -

“...Ey ihtiyar köpek, tekfurdan daha şiddetli kâfirsin. Mektubunda bizi korkutmak ve hile ile kandırmak istemişsin. Osmanlı sultanlarını, Acem padişahlarına benzetme. Osmanlı askerleri de, ne Kıpçak ülkesi Tatarı gibi sıradan insanlar, ne de Hint toplulukları gibi başı boş, sere serpe avare kalabalıklar değil-dirler. Osmanlı askerleri, Irak ve Horasan askerleri gibi hamiyetsiz ve perişan olmayacak kadar onurlu askerlerdir. Yine sen, Osmanlı askerlerini Şam ve Haleb(Memlûk) askerlerine de benzetmeyesin... “...bu mektup eline geçtikten sonra savaş meydanına her kim ki gelmeyip kaçarsa, onun eşi üç talakla kendi-sinden boş olsun...”

E Mektup -

Sizin küffârla savaştığınızı biliyoruz. Bu tarafta Gürcü kâfirlerle biz savaşıyoruz. Hem siz hem de bizler bu konuda mutluyuz. Bu durumun sayısız faydaları her iki tarafa olmaktadır. Yazdıklarımızda zerre ka-dar şaibe ve şüphe olamaz. Antlaşma kararı olursa, Mısır’la aramızda olanlardan islâh edici olunması isteğiniz uygun görülmemiştir. Çünkü ölen eski Mısır Vâlisi, elçilerimizden Irak ve Acem’in büyük saygı duyduğu Bahaddin Savcı’yı haksız yere öldürdü. “...Bize dost olmayanı, kendinize yakın ve sevdiklerinize dahil etmeyiniz. Saltanat işleri nezâkete bağlıdır. Dikkat edilecek yönleri çoktur...” “...Ahmed Celâyir şimdi Bağdat yakınlarına gelmiş, biz de oraya asker göndermişiz. Tekrar size kaçır gelirse sahip çıkma-yıp, bilâkis yakalayıp bize teslim etmeniz sizden isteğimizdir. Erzincan’a varıp, yerleri tahrip için şimdilik serhadda durularak elçilerinizin gelmesini beklemekteyiz...”

MEKTUPLARDAKİ ŞİFREYİ ÇÖZELİM

F Mektup -

“...Mısır hakimi ile aranızda geçen olaylardan dolayı bizim niyetimizi doğru anlamamışsınız. Biz arzu etsek Mısır’ı feth etmeye her zaman kadiriz. Ahmet Celâyir tekrar geri Osmanlı topraklarına gelirse, Kara Yusuf ile birlikte ikisini size teslim etmemi istemişsiniz.... Şimdi bu dostunuz feleğın tokadını yemiş bir iki kişiyi himaye etmekle hatırınızı kıracak bir durumda olamaz. Muradımız Sivas ve çevresinden elinizi çekmenizdir. Bunu yerine getirmeniz güzel bir işaretinizin gereği olduğu anlaşılacaktır. Ancak her hâlde Allah’ın takdirinden kaçılmaz ve bizim kimseden korkumuz yoktur...”

G Mektup -

“...Sen kendini Allah yolunda cihad eden, bizi ise haksız yere kan döken bir kâfir ve beni yeni yetme bir savaşçı saymışsın. Bil ki, ben kırk yıla yakın bir süredir nefsimi cihada adanmışım. Bu cihatlar sonunda kaleler ve ülkeler feth ederek, beldeleri kurtarmakla meşgulüm. ... Bu mücadeleler esnasında, çok sayıda kişi bize itaat etmiş ve yolumuzda canlarını feda etmiştir. Siz niçin bize hizmet etmekten kaçıyor, sevgi göstermiyorsunuz? Hem yaşça da senden büyük durumdayım. Bu güne kadar hangi tarafa gittiysem, kısa sürede orayı ele geçirdim. Sivas’ı da kısa zamanda elde ettim. Sen Malatya’yı muhasara ettin, dört ay elde edemedin ve geri dönmek zorunda kaldın. Sinop Kale’sini ne zamandan beridir elde edemedin. Mektubundaki gibi tehdit ve gurura kapılma, akıl yolundan uzak sözlere cesaret etme. Kaldı ki Sivas’ta ele geçirdiğim adamlarınızdan durumunu anlamış haldeyim. Dolayısıyla pek çok Müslümanı rencide etmek, han ve mallarını harab etmek uygun görülmemiştir. Bu sebeptendir ki, güzel cevap vermeyi yüksek bir iş olarak bil, ülkeni harap etmekten kurtarmış olursun. Bizimle anlaşma yoluna döner, özür dileyen bir ifade ile cevap verirsen, aramızda dostluk ve sevgi olur. Böylece Frenk kâfirine fırsat vermemiş olur, biz de, Sivas’tan çekilerek geri döneriz. Bizim niyetimiz ve meylimiz sizi zayıf düşürerek meşgul etmek, böylece kefare dinine yardım etmek değildir. Bizi ve askerimizi kâfir, dinsiz, sapık itikatlı mezhep sahibi ve çirkin âdetleri bulunmakla itham etme. Eğer samimi selâmınızla beraber iyi ifadeler içeren mektubunuz gelirse, her iki taraf arasında yumuşama ve sevgi peyda olur. Aksi halde kılıç ortaya çıkınca, kaleme yer kalmaz ve’s-selâm...”

H 8. Mektup - Bayezid

İlgi uyandıran antlaşmaya dair mektubunuz, ben Sivas’a geldikten sonra ulaştı. Ben bu sırada antlaşma hazırlığı içerisinde bulunuyordum ki; Nâgâh(vakitsiz saatte) sulha muhalif bir başka mektup Karaman fesatları elinden orduyu humâyûnumza erişti ve antlaşmanın gecikmesine sebep oldu. Devlet erkânımızdan akıllı kişiler bu durumu şöyle değerlendirdiler. İkinci mektup ilk karışık dönem sürecinde yazılarak elçi ile gönderildi. Karaman topluluğu ki eskiden beri ocağımızın düşmanı olmuşlardır, bunlar elçimizi öldürüp, fitne iyice ayyuka çıkıncaya kadar mektubu sakladılar. Musâlaha olacağı ihtimâlini görünce, bu kez bazı rezilleri üzerimize gönderip bizi şüpheye düşürmüşlerdir. Rezillerin eline düşen mektubun gecikmesinin sebebi dahi biz olmadığımız hususu malumunuzdur. Bu durumu yaltaklanma olarak görürseniz hayır, asla düşmandan yüz çevirmek âdetimizden değildir. Sulh ve cengin cezası ve mükâfatı buna sebep olan tarafa aittir. Eğer bir kimse fitneye sebep olursa, Allah’u Teâlâ onun cezasını versin...”

Yıldırım Beyazıt (Son Mektup)

Boyu uzun, vücudu heybetliydi. Omuzları geniş, başı büyük ve alını genişti. Elleri ve ayakları iri, kol ve bacakları ise oldukça uzun ve kalındı. Görünüşü acayip ve ürkütücüydü. Suratı oldukça asık, sağ eli felçli ve sağ ayağı da topaldı.

Arap Kaynağı (Kaynak A)

Kim Olduğunu yazalım!

Nesnellik/Aşırı yorum

.....
.....

Devlet adamları ve Sırp Kralı Lazar'ın kızı olan eşiyle birlikte içki sofraları kurdu. Devlet işlerinden zaman zaman uzaklaştı.

Osmanlı Kaynağı (Kaynak B)

.....
.....

Gençliğinde yol kesip, suç işlediği günlerden birinde, koyun çalarken bir çoban tarafından omzundan ve kalçasından vurularak topal kaldığı için "Lenk" (Topal) lakabını almıştı.

Arap Kaynağı (Kaynak C)

.....
.....

Ciddî, kararlı, sert ve otoriter bir şahsiyete sâhip olan bu hükümdar, kafasına koyduğu bir işi mutlaka yapar ve emirlerinin kesinlikle yerine getirilmesini isterdi. Emrine en ufak muhalefette bulunanın kanını mübah görür ve hiçbir şey onu kararından vazgeçiremezdi.

Arap Kaynağı (Kaynak D)

.....
.....

Aşırı derecede sertti ve müsamahakar değildi. Ankara Savaşı sırasında O'nun sertliğinden askeri incinmişti. Askerine hayli insafsızlığı vardı.

Osmanlı Kaynağı (Kaynak E)

.....
.....

Disiplinsizliğe hiç tahammülü yoktu ve en ufak bir hatayı affetmezdi. Şakadan hoşlanmaz ve uzak yakın herkese karşı ciddiyetini korurdu. Bu özelliği ile ilgili olarak verilebilecek en iyi örnek, "On dördündeki dolunay ve batışından önceki güneş kadar güzel" olan eşi Çolpan hakkında bir söylenti duyduğu zaman buna kulak kapatmaması, aksine eşini hemen öldürmesidir. Çünkü O'nun için burada önemli olan duyduğunun gerçek dışı olup olmadığı değil, o sözün bir kere söylenmiş olmasıydı.

Arap Kaynağı (Kaynak F)

.....
.....

A

Müthiş bir sezgi gücüne, derin bir sağduyuya sâhipti. Ayrıca doğru mantık yürütme nedeniyle asla yanılmaz ve görüşlerinde devamlı isabet ederdi. Bir liderde bulunması gereken bu özelliğinden dolayı insanlar kendisine güven duyar ve onu sürekli takip ederlerdi.

Arap Kaynağı (Kaynak G)

Kim Olduğunu yazalım!

Nesnellik/Aşırı yorum

.....
.....

İrade sahibi, kararlı ve azimli bir kişiydi. Tereddüde düşmeyen, soğukkanlılığını koruyan bir idareciydi. Çok hızlı ve ismine layık bir devlet adamıydı.

Osmanlı Kaynağı (Kaynak H)

.....
.....

Avrupalı asilzadeler ve şövalyelere bir söylemi şöyleydi: "Ettiğiniz yeminleri size iade ediyorum. Gidiniz, yeniden ordular toplayınız ve bizim üzerimize geliniz. Bana bir kere daha zafere kazanmak imkanı sağlamış olursunuz. Zira ben, Allah-ü Teala'nın dinini yaymak ve O'nun rızasına kavuşmak için dünyaya gelmişim."

Osmanlı Kaynağı (Kaynak I)

.....
.....

İçindeki şer ve fesadı dışına hiç belli etmez. Aynı zamanda cesur bir despot, kan dökücü bir zalim, ahlâksız bir sahtekâr, kurnazların en kurnazı, belâların en belâsıydı. Oldukça gaddar ve sebepsiz yere işkence eden bir kimseydi.

Arap Kaynağı (Kaynak İ)

.....
.....

Onun karşısında en akıllı ve en zeki kişiler ne yapacağını şaşırır, en sabırlı kimseler bile dehşete kapılır, en aziz insanlar da zelîl olurdu. Dünya onu kabul etmiş, o da yeryüzüne hâkim olarak fesat çıkarmış, canlı cansız her şeyi yok etmiş ve kendisinin tugyan kılıcı bütün yeryüzünü pislîğe boğmuştur. İbn Arabşah'a göre O, şeytanın insan vücudunda dolaştığı gibi, bu dünyada dolaşiyor, ülkeleri istilâ ediyor ve bedenleri zehirliyordu.

Arap Kaynağı (Kaynak J)

.....
.....

Eğlenceye çok fazla meyli olmadığı halde satranç oynamayı çok severdi. Çünkü satranç onun için bir eğlence değil, aksine düşünme kabiliyetini geliştiren bir araç idi. Ayrıca çok sinirlendiği zamanlarda da bu oyunu oynayarak rahatlardı.

Arap Kaynağı (Kaynak K)

.....
.....

1368'de Belh şehrini hakimiyeti altına almak isterken bacağından yaralanmış ve bu olaydan sonra total anlamına gelen "lenk" eki adına eklenmiştir.

Osmanlı Kaynağı (Kaynak L)

.....
.....

Kaynaklara dayanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Arap kaynaklarının Timur hakkındaki düşünceleri nelerdir?

.....

.....

.....

2. Arap kaynaklarının Bayezid hakkındaki düşünceleri nelerdir?

.....

.....

.....

3. Osmanlı kaynaklarının Timur hakkındaki düşünceleri nelerdir?

.....

.....

.....

4. Osmanlı kaynaklarının Bayezid hakkındaki düşünceleri nelerdir?

.....

.....

.....

5. Bu kaynakların iki sultan hakkındaki yorumlarının farklılık göstermesinin nedenleri neler olabilir? Bu konuda Çalışma Yaprağı-1'deki haritalar açıklayıcı olabilir mi? Neden?

.....

.....

.....

Kendinizi Afrikalı bir tarihçi olarak düşününüz. Ülkenizde bir dergide yayınlanmak üzere Ankara Savaşı hakkında bir araştırma yazısı yazacaksınız. Bu ders boyunca kullandığınız kaynaklara dayanarak Ankara Savaşı'nı değerlendiren bir yazı yazınız.

A large rectangular area with horizontal dotted lines, intended for writing a research paper or essay about the Ankara War.

